

Tájékoztató az afrikai sertéspestisről és a vadászatra jogosultak feladatairól --- 2014. május

Az afrikai sertéspestisnek (ASP) nevezett betegséget a mai Kenya területén ismerték fel először Európából odaszállított házi sertés állományokban és a sertéspestis egyik (újabb) megjelenési formájaként MONTGOMERY írta le 1921-ben.

Az akkori járványügyi vizsgálatok alapján azt feltételezték, hogy az európai házi sertések az ASP kórokozóját tünetmentesen hordozó varacskos disznóktól fertőződtek meg a közös legelőhasználat, valamint közvetlen érintkezés következtében. Az utóbbi évtizedekben az is kiderült, hogy Kelet- és Délkelet-Afrikában az ASP vírusát a varacskos disznókon élőködő, vért szívó óvontagok (az Ornithodoros nemzetségbe tartozó kullancs-szerű ízeltlábúak) is átvihetik a házi sertésekre.

Ilyen óvontagokat az Ibériai-félsziget (Portugália és Spanyolország) déli részén is azonosítottak elhanyagolt, vidéki sertésistállóban/ólakban és azok környezetében. Ezek az óvontagok a fertőzött házi sertésekből történt vérszívás után éveken át hordozták az ASP vírusát és folyamatos fertőzési forrást jelentettek az újonnan betelepített sertésállományokra. Érdekes, hogy Szardínia szigetén az Ornithodoros óvontagok jelenlétét eddig nem tudták bizonyítani és közép-európai előfordulásukra sincs megbízható adat.

A XX. század elején sertésvészént/sertéspestisként ismert fertőző betegség két formájának elkülönítése és önálló betegségként való azonosítása csak a kórtani és a virológiai ismeretek fejlődésével vált lehetővé. Kiderült, hogy a klasszikus sertéspestist (KSP) egy RNS vírus okozza, amely vírusrendszertani értelemben a Flaviviridae család Pestivirus nemzetségébe tartozik, míg az afrikai sertéspestisnek (ASP) egy DNS vírus a kórokozója, amely az Asfarviridae család Asfvírus nemzetségének egyedüli tagja.

Az ASP vírusát az elmúlt ötven évben Afrikából több alkalommal behurcolták Európába, ami után elsősorban a nemzetközi repülőterekről és hajókikötőkből származó, ASP vírust tartalmazó élelmiszer-hulladékkal etetett házi sertés állományok betegedtek meg. Az Európai Unió déli és nyugati tagállamai az ASP betegséget csak komoly erőfeszítések és nagy anyagi áldozatok árán tudták felszámolni. Ez alól kivételt képez az Olaszországhoz tartozó Szardínia szigete, ahol az ASP fertőzés endémiás jelleggel tartósan jelen van, mert a szabad tartású, valamint a szabadon élő, kóborló („elvadult”) házi sertések és a vaddisznók között az oda-vissza történő vírusterjedés lehetősége fennáll.

Az ASP vírusa iránt Európában **a házi sertés és a vaddisznó minden életkorban fogékony és a megbetegedett állatok jelentős hányada (akár 80-100%-a) elpusztul.** Az ASP vírus az embert nem betegíti meg, ezért közegészségügyi jelentősége nincs, de a felelőtlen emberi magatartásnak a betegség terjesztésében döntő szerepe lehet.

Dél-Európai megfigyelések szerint, ha a házi sertések és a vaddisznók között az oda-vissza történő vírusterjedést sikerül megakadályozni, akkor a betegség a vaddisznó állományokból lassan eltűnik. Oroszországi tapasztalatok viszont azt mutatják, hogy olyan régiókban, ahol nagyszámú és nagy egyedsűrűségű (4–6 állat/km²) vaddisznó populáció van jelen, ott kialakulhat az egymást követő generációkon át terjedő, endémiás jellegű fertőzöttség. Keveset tudunk a kelet-európai vaddisznó állományokban jelenlévő ASP fertőzés lehetséges terjedési módjairól és a kártétel mértékéről.

A vaddisznók ASP fertőzöttségének felszámolása egyedül az intenzív vadászattal („levadászással”), vagy a csapdázással történő állomány-gyérítéssel nem lehetséges. További

problémát jelent, hogy a betegség ellen hatékony vakcina sem áll rendelkezésre, amelyet a vaddisznó állományok megelőző, vagy járványelfojtó célú immunizálására alkalmazni lehetne.

A KSP és az ASP házi sertésekben és vaddisznókban hasonló tünetekben és kórbonctani elváltozásokban nyilvánul meg, ezért megbízható elkülönítésük csak kiegészítő laboratóriumi vizsgálatokkal lehetséges. A megbetegedett vaddisznók bágyadtak, étvágytalanok, légzésük nehezített, orrfolyásuk és hasmenésük lehet, bizonytalanul mozognak, a hátulsó lábaikat vonszolják, a vemhes kocák pedig elvetélhetnek. A magas láztól szenvedő állatok szomjasak, ezért az elpusztult egyedeket gyakran folyók és patakok mentén találják meg. Az elhullott állatokban test szerte vérzések figyelhetők meg, különösen a duzzadt nyirokcsomók vérzéses beivódása és sötétvörös színe, valamint a fekete-vörös színű, duzzadt és megnagyobbodott lép lehet szembetűnő.

Az elmúlt évtized kedvezőtlen járványügyi fejleménye, hogy 2007 elején az ASP a Kaukázus térségében (Grúziában) is megjelent. A fertőzés forrása a Fekete-tengeri Poti város nemzetközi hajókikötőjének területéről származó, az ASP vírusával szennyezett élelmiszerhulladék lehetett, mert a betegség az ilyen hulladékot is fogyasztó, város környéki házi sertés állományokban jelentkezett először. A molekuláris virológiai vizsgálatok szerint a Kaukázus térségébe behurcolt vírus kelet-afrikai eredetű, a II. genotípusba tartozik és megbetegítő képessége kifejezett (nagyon virulens).

Grúziából részben az orosz-grúz háborús konfliktus miatt elvándorló, fertőzött vaddisznókkal, részben a fertőzött házi sertések és az ezekből származó élelmiszerek, élelmiszerhulladékok, valamint az állat- és takarmányszállító járművek közvetítésével a betegség átterjedt a Kaukázus térségének országaira, továbbá Oroszországra, Ukrajnára és Belorussziára is. A betegség közel száz éves történetében példátlan kiterjedésű és súlyosságú az a járvány, amely a Kaukázus térségéből kiindulva Oroszország európai területén 2007-2014 között kialakult.

Az Európai Unió tagállamai közül 2014 elején Litvániában és Lengyelországban is megállapítottak ASP eseteket elhullott vaddisznókban a Belorussziával határos régiókban. Az említett járványügyi események és az Ukrajnában zajló belpolitikai és társadalmi zavargások miatt az ASP közép-európai megjelenésének kockázata, valamint a hazai sertés- és vaddisznóállomány veszélyeztetettsége **az elmúlt egy évben jelentősen megnőtt.**

Itthon kiemelt szerepe van a vaddisznókban esetleg megjelenő ASP korai felismerésének, valamint e fertőzőtség házi sertésekre való átterjedése megelőzésének. A vadászatra jogosultakat érintő fontosabb feladatokat néhány pontban összefoglaltuk. A Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (NÉBIH) döntése alapján **2014. áprilisában a megyei állategészségügyi hatóság átmeneti jelleggel minden elejtett vaddisznóra kiterjedő szigorított mintavételt rendelt el**, amely az ASP korai felismerését célzó betegség-felügyeleti program része.

A vadászatra jogosult társaságok és a vadászok feladatai az ASP megelőzésében és korai felismerésében:

1. A klasszikus sertéspestis (**KSP**) monitoring keretében a megyei állategészségügyi hatóság rendelkezésének megfelelően teljesítse az elejtett vaddisznókra előírt kötelező mintavételeket. A vizsgáló laboratórium egyidejűleg elvégzi a KSP és az ASP kimutatására /kizárására irányuló vizsgálatokat.

2. A vaddisznók között észlelt tömeges megbetegedést, vagy elhullást be kell jelenteni a megyei vadászati hatóságnak és a vadászterület helye szerint illetékes járási főállatorvosi hivatalnak (az ASP és a KSP betegségekre irányuló laboratóriumi diagnosztikai vizsgálatokhoz szükséges mintavételek egyeztetése céljából).

3. Az országúton elütött vaddisznókból szintén kötelező a mintavétel (lépdarab, mandulák, néhány nyirokcsomó) az ASP és a KSP betegségekre irányuló laboratóriumi diagnosztikai vizsgálatokhoz.

4. A vadászterületen ne szórjanak szét olyan hulladékot, amely állati eredetű élelmiszerek maradékát is tartalmazza.

5. Ha saját udvarában házi sertéseket is tart, akkor minden vadászatot követően cserélje le ruházatát és lábbelijét mielőtt sertései itatásához, vagy etetéséhez fogna.

6. Sertéstartó udvarokban szabad vadászterületről befogott vaddisznókat elhelyezni tilos!

7. Vadaskertekben, vadsparkokban, vadfarmokon vaddisznók között tapasztalt megbetegedéseket, elhullásokat is be kell jelenteni a területileg illetékes járási főállatorvosi hivatalnak.

8. Az ASP-vel fertőzött országokból érkező vendégvadászokat kérjük meg arra, hogy ne hozzanak magukkal sertés-, vagy vaddisznóhúsból készült élelmiszereket.

9. Nagyüzemi / nagylétszámú sertéstartó telepen dolgozó vadászok a munkakezdés előtt tájékoztassák a telepvezetőt arról, ha előzőleg olyan vadászatot vettek részt, ahol a vaddisznók zsigerezésekor, vagy egyéb jelek alapján felmerült fertőző betegség gyanúja.

10. Mérjék fel a vadászterületen élő vaddisznó kondákat, azok létszámát és mozgását, mert egyes kondák „eltűnése”, kipusztulása az ASP első jele lehet.

11. Vezessenek pontos nyilvántartást az etető és szóró helyekről, valamint a természetes vízfolyásokról, itatóhelyekről is. Ezek rendszeres ellenőrzése fontos járványügyi információkkal szolgálhat.

12. A vaddisznók zárt területre való vásárlását, vagy szabad vadászterületre történő kihelyezését előzetesen jelentsék be az illetékes járási főállatorvosi hivatalnak is.

A megyei állategészségügyi hatóság kiemelten kéri a vadászok együttműködését a járványügyi kötelező feladatok szakszerű végrehajtásához.

dr. Hajtós István

hatósági főállatorvos